

slo context

po

voor het primair onderwijs

Doorlopende leerlijn digitale geletterdheid

- ▀ Curriculumspiegel 2017, trends en uitdagingen voor curriculumontwikkeling
- ▀ Schooleigen curriculum: denken vanuit doelen
- ▀ Persoonlijke ontwikkeling

Fotografie: ©Jan Scharfman

Educatie en onderwijs aan jonge kinderen

<http://jongekind.slo.nl>

Op de website *Het Jonge kind* staat educatie en onderwijs aan jonge kinderen centraal. U vindt er informatie over (leerplankundige) ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld de inhoudskaarten met aanbodsdoelen. Ook vindt u er informatie over publicaties, websites, onderzoeken, nieuws en aankondigingen.

Wilt u op de hoogte blijven rondom ontwikkelingen op het gebied van educatie en/of onderwijs aan jonge kinderen (2 tot 7 jaar), dan bent u hier aan het goede adres.

Meer informatie op: <http://jongekind.slo.nl>

slo

Inhoud

4 Schooleigen curriculum: denken vanuit doelen

8 Doorlopende leerlijn digitale geletterdheid

11 Kunstles in woord en beeld

12 Uitgelicht

14 Persoonlijke ontwikkeling

17 Verbeteren van de aansluiting po-vmbo voor rekenen-wiskunde

18 Curriculumspiegel 2017

21 Formatief evalueren in het basisonderwijs

22 Leerplankundige verdieping TIMMS

23 Column Sanne Tromp

4

8

14

Colofon

SLO Context is een uitgave van SLO.
ISSN 1878-7339

© SLO, Enschede, 2017.
Gehele of gedeeltelijke overname van onderdelen uit dit magazine is alleen toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Redactie: Berthold van Leeuwen, Christel Broekmaat

Eindredactie: Marcia Joosen

Opmaak: Simone Analbers

Fotografie cover: Wilbert van Woensel

Druk: Drukkerij Roelofs, Enschede

Met dank aan: Sebastiaan van Beem, Nicole van Gerven, Ferre Laevers, Martine Merkx-Willemsen.

Bestel- & informatieadres

SLO
Postbus 2041
7500 CA Enschede

T 053 4840 840
E info@slo.nl

 company/slo
 SLO_nl
 SLO.expertisecentrum

www.slo.nl

Een nieuw schooljaar, en een nieuw gezicht op deze plaats. In mei ben ik begonnen als hoofd communicatie bij SLO. Bij deze een welgemeend 'dank je wel' aan mijn voorganger Jessica van der Veen, die vele jaren vorm heeft gegeven aan het communicatieve beeld dat u van SLO heeft.

Het is een interessante tijd voor curriculum-ontwikkeling. Dit schooljaar start de brede actualisering van de kerndoelen in het initiatief Curriculum.nu. Deze maand kunt u, leerkracht of schoolleider, zich aanmelden voor de ontwikkelteams die na gaan denken over het bij de tijd brengen van diverse vakken en leergebieden in het primair en voortgezet onderwijs. Samenhang tussen leergebieden en toekomstgerichte keuzes voor het kerncurriculum, dat wat iedere leerling moet kennen en kunnen, staan centraal in het proces.

In deze SLO Context is er aandacht voor curriculumontwerp op schoolniveau: hoe gebruik je als basisschool de ruimte die er is om invulling te geven aan landelijke leerdoelen? Betekent het dat iedere leerkracht een curriculumexpert moet worden, die onderbouwd keuzes kan maken over de invulling van het leerplan? OBS De Huet vertelt hoe zij dit hebben georganiseerd, en Sanne Tromp, directeur innovatie van SLO, betoogt dat iedere school een curriculumcoördinator verdient.

Als houvast voor scholen en beleidsmakers publiceert SLO dit jaar weer de Curriculumspiegel, een overzicht van trends in de uitvoering van het leerplan op scholen. Het rapport besteedt aandacht aan de overkoepelende thema's die leven, zoals toetsing en verantwoording of samenhang tussen vakken, en geeft daarnaast inzicht in vakken en vakgebieden.

Ik wens u veel leesplezier in deze SLO Context, en een goede start van het schooljaar!

Marcia Joosen
Hoofdredacteur, m.joosen@slo.nl

Denken vanuit doelen

“We zijn terug bij de kern van ons vak”

Steeds meer scholen gaan aan de slag met hun onderwijsprogramma. Een ‘schooleigen curriculum’, zoals het ook wel heet, zorgt voor bewustwording bij leerkrachten én leerlingen. “Vroeger was het: sla je boek open en maak de opdrachten. Nu willen leerlingen zelf dingen weten.”

Een zomerse donderdagmiddag bij OBS De Huet (bijna 200 leerlingen, 18 medewerkers) in Doetinchem. Het is druk, want veel ouders zijn vanmiddag naar school gekomen om de expositie over sterren en planeten te bekijken waar hun kinderen de afgelopen acht weken aan hebben gewerkt. Her en der staan leerlingen enthousiast te vertellen; anderen begeleiden een groepje ouders bij een werkvorm. Dit project is een van de vele uitvloeisels van het concept *Thinking for Learning*, waar de school twee jaar geleden mee begon. Aanleiding was de overtuiging dat reproductie van kennis in de toekomst minder relevant wordt. “Het belang van vaardigheden wordt steeds groter. Daarom willen wij kinderen al op de basisschool denkvaardigheden bijbrengen en ze bewust maken van hun eigen leerproces”, zegt directeur Martine Merckx-Willemsen. Kinderen groeien daarvan, is de ervaring van Nicole van Gerven, leerkracht van groep 5/6. “Kijk maar om je heen vanmiddag: dit is echt het project van de léérlingen. Ze krijgen steeds meer zicht en grip op hun leerproces. Ze stellen vragen, ontdekken dat fouten leermomenten zijn en worden steeds vaardiger in het stellen van eigen leerdoelen. De kennis die ze bij een thema opdoen, bekijft ook nog eens beter omdat ze anderen erover vertellen.”

“Het grootste verschil is dat we bewuster onderwijs zijn gaan geven.”

Bewustwording

Thinking for Learning is een leerconcept dat in het Verenigd Koninkrijk zijn sporen heeft verdiend. Het doel is dat kinderen helder leren denken, dat ze leren leren en dat ze leren denken óver hun leren. Onderzoek heeft uitgewezen dat kinderen hier beter en sneller door leren, meer betrokken zijn en zich ook sociaal beter ontwikkelen.

“Je moet het zien als een attitude die het hele onderwijs doortrekt”, zegt Merckx. Op De Huet is dit het meest zichtbaar in het middagprogramma, waarvoor de leerkrachten op basis van het bijbehorende Projects for Learning multidisciplinaire thema’s ontwikkelen waarin zaakvakken en 21e eeuwse vaardigheden zijn geïntegreerd. Het thema sterren en planeten is daar een voorbeeld van. Maar het concept speelt evengoed een rol bij het onderwijs in taal en rekenen en bij de persoonlijke doelen die leerlingen zichzelf stellen. Alles draagt bij aan bewustwording, ziet Merckx: “Wat wil ik leren? Wat zijn mijn sterke en zwakke kanten? Hoe kan ik sterker worden?”

Professionele dialoog

OBS De Huet is bij de keuze voor *Thinking for Learning* niet over één nacht ijs gegaan. De school werkt al vier jaar aan onderwijs dat leerlingen beter voorbereidt op de toekomst. Dat begon met meer aandacht voor klassenmanagement en vormen van coöperatief leren. Hieruit ontstond de wens om kinderen meer regisseur te laten worden van hun eigen leren, wat uitmondde in de keuze voor *Thinking for Learning*. “De leerlingen zijn veel gemotiveerder”, merkt Van Gerven. “Vroeger was het: sla je boek open op die bladzijde en maak de opdrachten. Nu willen ze zelf dingen weten.”

Voor de leerkrachten is het wel een hele ommezwaai geweest. Hun rol is veranderd: van degenen die de antwoorden geven, zijn zij veranderd in degenen die leerlingen aanmoedigen tot vragen stellen. Merckx: “Er is een periode geweest waarin op veel scholen slaafs de methode werd gevolgd en de eigen creativiteit van de leerkracht niet meer werd aangeboden. Dat is bij ons nu echt anders. Het grootste verschil is dat we bewuster onderwijs zijn gaan geven. *Thinking for Learning* vraagt dat je goed kijkt naar de kinderen in de groep. Waar zitten hun interesses, waar is groei mogelijk? Daar sluit je in je lessen op aan. Eigenlijk brengt dit je terug bij de kern van je vak als leerkracht.”

Waar iedere collega vroeger zijn eigen groep draaiende hield, werkt het team nu veel meer samen. “Door het voorbereiden van de thema’s zijn we veel in gesprek over de lesinhoud, we voeren een professionele dialoog. We voelen ons gezamenlijk verantwoordelijk voor het onderwijs aan groep 1 tot en met 8”, zegt Merckx.

Abstract

Wat de leerkrachten van OBS De Huet doen, is een vorm van schooleigen curriculumontwikkeling. Alleen wordt dat verband op scholen zelden gelegd omdat het woord curriculum (in feite ‘een plan voor het leren van leerlingen’) niet echt tot het dagelijkse taalgebruik hoort. Leraren zeggen eerder dat ze lessenseries of

slo 6

lesprogramma's maken; ze werken aan het onderwijsaanbod bij de zaakvakken, of ze maken een thematisch project over stadsontwikkeling. Maar curriculum? Dat klinkt nogal abstract.

Nu is een curriculum op schoolniveau ook wel iets anders dan het landelijke curriculum. Dat wordt op hoofdlijnen vastgesteld via onder andere de kerndoelen, referentieniveaus en eindtermen. Deze vormen geen compleet plan voor het leren van leerlingen, maar kaderen wel de ruimte in waarbinnen scholen aan het curriculum hun eigen invulling kunnen geven.

Nationaal, school- en lesniveau

Het curriculum op schoolniveau omvat alle plannen en afspraken die binnen een school gemaakt worden over het leren van de leerlingen. Wat is ons profiel, hoe wordt hier geleerd, hoe geven we het onderwijsleerproces vorm, hoe gaan we om met leermiddelen en toetsbeleid? Leraren geven dit curriculum op hun beurt verder vorm in de klas.

Om een voorbeeld te geven: kerndoel 49 voor het primair onderwijs luidt: 'De leerlingen leren over de mondiale ruimtelijke spreiding van bevolkingsconcentraties en godsdiensten, van klimaten, energiebronnen en van natuurlandschappen zoals vulkanen, woestijnen, tropische regenwouden, hooggebergten en rivieren' (nationaal niveau). Een school zou het eerste deel van dit kerndoel voor groep 7 en 8 kunnen vertalen als: 'Ik leg met voorbeelden het begrip cultuur uit. Ik geef voorbeelden van culturen in Nederland' (schoolniveau).

En vervolgens zou de leerkracht van groep 7 kunnen besluiten hiervoor lesmateriaal van SamSam over verschillende godsdiensten in te zetten (lesniveau).

Rode draad

Iemand die met curriculumontwikkeling op alle niveaus ervaring heeft, is Stéfanie van Tuinen. Zij is nu leerplanontwikkelaar kunst & cultuur en 21e eeuwse vaardigheden bij SLO, maar was daarvoor leraar

beeldende vakken op het AOC Oost in Almelo. Van Tuinen ziet dat zich op scholen een grote verandering aan het voltrekken is. "Toen ik zelf nog voor de klas stond, was ik veel bezig met het curriculum van mijn vak, maar vooral om het voor mezelf en mijn leerlingen leuk te houden. Als leraar opereerde je toen vrij individualistisch. Voor gedragsproblemen bij leerlingen zocht je samen naar oplossingen, maar het onderwijs zelf kwam niet vaak ter sprake en er werd niet veel kennis gedeeld. Terwijl nu op steeds meer scholen wordt gesproken over: wat is de rode draad binnen ons onderwijs? Hoe brengen we samenhang aan?"

Met die laatste vraag heeft Van Tuinen in haar huidige functie als leerplanontwikkelaar veel te maken. Het stimuleren van leerplankundige samenhang is een belangrijke opdracht van SLO. Dat doen Van Tuinen en haar collega's niet in de eerste lijn (ze zijn dus niet door scholen 'in te huren'), maar wel door clusters van scholen en bestaande netwerken te ondersteunen. Die scholen maken zelf hun onderwijskundige keuzes, bijvoorbeeld of zij de leerstof in vakken of vakoverstijgend aanbieden. SLO levert daarbij de leerplankundige expertise en praktische handvatten aan die nodig zijn om in de gekozen opzet meer samenhang aan te brengen. Dit kunnen bijvoorbeeld instrumenten zijn die het schoolteam helpen over het curriculum in gesprek te gaan.

Van 'leerdoeldenken in de praktijk' wordt niet alleen de school wijzer, maar ook SLO. Een voorbeeld is de doorlopende leerlijn digitale geletterdheid (po/vo) die SLO met scholen heeft ontwikkeld. Per leerjaar is een soort kapstok gemaakt waaraan leraren hun eigen leeractiviteiten kunnen ophangen. Daar geven zowel collega's als experts van SLO hun reactie op. Het eindresultaat is voor scholen een leerlijn die zijn waarde heeft bewezen en voor SLO een praktijkervaring die goed van pas komt bij de ontwikkeling van een volgende leerlijn. "De ideale pendel tussen de onderwijspraktijk en de tekentafel", aldus Sanne Tromp, directeur innovatie SLO.

Stap vooruit

Het ondersteunen van scholennetwerken geeft SLO ook inzicht in de stand van zaken op het gebied van schooleigen curriculumontwikkeling in Nederland. Er worden grote stappen vooruit gezet, zegt Jindra Divis, die als algemeen directeur samen met Tromp de directie vormt. "We zien een grote verbetering van kwaliteit en deskundigheid. Enkele jaren geleden zag je nog wel eens dat scholen die zelf hun curriculum

< Stéfanie van Tuinen

Fotografie: ©Freddie Wester

vormgaven, vanwege slechte examenresultaten terugkeerden naar meer traditionele onderwijsvormen. Op die scholen werkten dan veel jonge, weinig ervaren leraren waardoor er een gebrek was aan expertise en overzicht. Dat komt nu eigenlijk niet meer voor. Ook het door scholen ontwikkelde materiaal heeft vergeleken met vijf of zes jaar geleden een enorme kwaliteitsslag ondergaan; denk maar aan het materiaal in VO-content.”

Een feit is wel dat curriculumontwikkeling in het primair onderwijs wat lastiger is dan in het voortgezet onderwijs. “Binnen het vo werken veel vakdocenten met diepgaande kennis van één vak, leerkrachten in het po hebben veelal generieke kennis over heel veel ontwikkelgebieden. Van hen mag je niet verwachten dat zij op alle inhouden diepgaande expertise bezitten”, zegt Divis. “Daarnaast hebben po-scholen gemiddeld genomen wat minder omvang, capaciteit en financiële ruimte waardoor de verandercapaciteit geringer is. In het vo is de ruimte wat groter. Daar gebeurt het steeds vaker dat voorhoedescholen een heel schooleigen curriculum ontwerpen. Maar let wel: dan zijn vaak ook de randvoorwaarden in orde of is er een andere functiemix (een team bestaande uit vakleraren, coaches en onderwijsontwerpers bijvoorbeeld) waardoor dit mogelijk wordt.”

“Niet iedere leerkracht hoeft een curriculumexpert te worden.”

Lef, scholing, tijd

Want één ding is zeker: curriculumwerk vraagt veel van een leraar. Je moet overzicht hebben - over je vak, over verwante vakken, over de jaren heen - en leerdoelgericht kunnen werken. Je hebt analytisch vermogen nodig, creativiteit, en bovenal lef om je methode los te laten, te durven kiezen wat je weglaat en wat je anders invult. Dat is nogal wat. Het is dan ook niet nodig dat elke leraar een curriculumexpert wordt, vinden Divis en Tromp. Wel zou het goed zijn als er in elke school een aantal leraren met deze expertise rondlopen. Denk aan speciale curriculumcoördinatoren die de schoolleiding en hun collega's kunnen ondersteunen. Voor deze leraren zou goede deskundigheidsbevordering beschikbaar moeten zijn, vult leerplanontwikkelaar Stéfanie van Tuinen aan. “Leraren kunnen echt wel een goede les ontwerpen, maar hoe je dat doet in samenhang met bijvoorbeeld een overkoepelende visie van de school, is een andere vraag. Je wilt niet dat iedereen zelf maar het wiel moet uitvinden. Op dit moment is die scholing echter nog maar mondjesmaat voorhanden.”

Daarnaast is tijd een belangrijke factor. “Als je parttime werkt, gaat je weektaak al snel op aan lesgeven en aanvullende taken. Zie dan maar eens de tijd te vinden om met collega's aan curriculumontwikkeling te werken! Er zijn veel leerkrachten die hun onderwijs interessanter en actueler willen maken en dan is het toch jammer als tijd de bottleneck is? Sommige directies lukt het om iets te regelen, in andere gevallen vraagt het eigen tijd, en daar zit een grens aan. Dan is het de kunst om één onderwerp en niet tien onderwerpen tegelijk aan te vliegen.”

Sleutelfactoren

Nog even terug naar OBS De Huet. Wat zijn volgens het schoolteam daar de sleutelfactoren om het werken aan een schooleigen curriculum tot een succes te maken? Directeur Martine Merckx: “Wij hebben vanaf het begin een externe partner, de IJsselgroep, gevraagd om met ons mee te kijken. Dat maakt een groot verschil. Daarnaast is het fijn als er bij een onderwijskundig concept ook materiaal beschikbaar is dat je als basis kunt gebruiken, in ons geval voor het ontwerpen van de thema's in de middag. Natuurlijk moet je het altijd vertalen naar je eigen situatie, maar het geeft toch houvast. Maar de allerbelangrijkste factor is toch wel dat je genoeg tijd neemt om met alle collega's samen een ontwikkeling door te maken.”

OBS De Huet gaat komend jaar op de ingeslagen weg door. “Eerst maar eens consolideren”, zegt Merckx. “We willen nog meer grip krijgen op de vraag hoe we met *Thinking for Learning* als didactische onderlegger goede vakoverstijgende thema's kunnen ontwerpen. Dat blijven we doen onder begeleiding van onze educatieve partner, die ons tools en handvatten kan geven. Curriculumontwikkeling moet je niet overhaasten, doe het stap voor stap.” ☞

Meer informatie op:
<http://curriculumvandetoekomst.slo.nl>
www.leraar24.nl/thinking-for-learning

Doorlopende leerlijn digitale geletterdheid

De grenzen liggen bij jezelf

Kinderen die foto's en video's van zichzelf of van anderen publiceren, zonder zich bewust te zijn van de consequenties. Moet je alles willen wat kan? En hoe kun je ICT gebruiken om leerlingen te leren nadenken, organiseren, communiceren en samenwerken? In het onderwijs van de toekomst verdient digitale geletterdheid een prominente plaats. Samen met scholen ontwikkelt SLO een doorlopende leerlijn po-vo digitale geletterdheid. Er is een leerplankader met inhoud en doelen.

Volgens SLO-projectcoördinator Allard Strijker is er op dit moment in het onderwijs nog te weinig structureel aandacht voor digitale geletterdheid: "Veel scholen zijn met ICT bezig - dat wil zeggen: ze maken gebruik van digitaal lesmateriaal. Maar nu gaat het een stukje verder, in die zin dat je ook les gaat geven in de mogelijkheden van ICT en alles wat daarbij komt kijken.

Wij verstaan onder digitale geletterdheid: ICT-basisvaardigheden, informatievaardigheden, *computational thinking* (het zodanig (her)formuleren van problemen dat ze met computertechnologie op te lossen zijn - zie kader) en mediawijsheid. En dat alles in samenhang met elkaar en met andere onderdelen van het curriculum."

“In het onderwijs is nog te weinig structureel aandacht voor digitale geletterdheid.”

Apart vak?

Aanvankelijk was de gedachte dat digitale geletterdheid geheel moest worden geïntegreerd in de bestaande lessen. Intussen heerst de opvatting dat een gemengd model goed werkt, waarbij er ook een deel apart aangeboden wordt. Strijker: “Bij onze pilotscholen wordt digitale geletterdheid steeds meer een afzonderlijk onderdeel van het curriculum. Maar natuurlijk moet digitale geletterdheid ook bij de bestaande vakken aan de orde komen. Bij taal, rekenen en wereldoriëntatie bijvoorbeeld de ICT-basisvaardigheden en het zoeken, selecteren, beoordelen en verwerken van (digitale) informatie. Toen aan het begin van deze eeuw werd gefilosofeerd over de vraag welke vaardigheden leerlingen moesten beheersen om klaar te zijn voor de 21e eeuw, was er absoluut nog geen sprake van de komst van smartphones en tablets, laat staan hoe onvoorstelbaar snel die gemeengoed zouden worden. Maar zeker is dat het in de toekomst nóg meer gaat aankomen op algemene vaardigheden als logisch denken, kritisch denken, slim organiseren, duidelijk communiceren en effectief samenwerken, met gebruikmaking van digitale voorzieningen. Daarom hebben we in de leerlijnen digitale geletterdheid ook veel ruimte gegeven aan het ontwikkelen van algemene vaardigheden.”

“Naast kennis en vaardigheden heeft digitale geletterdheid óók te maken met bewustwording.”

Nadenken

Naast kennis en vaardigheden heeft digitale geletterdheid volgens Strijker óók te maken met bewustwording: “Het een kan niet zonder het ander. Leerlingen moeten zich niet alleen bewust zijn van de mogelijkheden van technologie, maar ook van de consequenties. Bij mediawijsheid gaat het bijvoorbeeld om identiteit en wat je wel of niet deelt met anderen. In het digitale universum zijn er eigenlijk geen grenzen. Alles is of wordt in de toekomst mogelijk. De grenzen liggen dan bij jezelf. Nadenken wat je anderen wilt aandoen of mag aandoen. Hoe je informatie mag verwerken. Moet je willen wat kan?”

90% middel, 10% doel

De Prinseschool uit Enschede hanteert het International Primary Curriculum (IPC). Dit is een integraal, thematisch en creatief leerplan voor leerlingen van 4-12 jaar, gericht op de creatieve en zaakvakken. De aandacht voor digitale geletterdheid hangt hiermee samen. Dit betekent dat ICT is ingebed in het totale leerplan, maar dat er geen aparte lessen zijn voor digitale geletterdheid. Uitgangspunt: ICT is voor 90% een middel, voor 10% doel. Zo wordt er binnen de IPC-thema's veel gewerkt aan informatievaardigheden, bijvoorbeeld het zoeken, begrijpen en beoordelen van informatiebronnen. Twee leerkrachten van de Prinseschool hebben de tweejarige opleiding tot onderwijskundig ICT'er gevolgd. Zij hebben vervolgens een bovenschools ICT-plan ontwikkeld, waarvoor ze gebruik hebben gemaakt van een format van het IPC. Ook hebben ze een enquête over digitale geletterdheid gehouden onder de leerkrachten. De uitkomsten hiervan zijn ook in het plan verwerkt. Het ICT-plan bevat leerlijnen voor mediawijsheid en ICT-basisvaardigheden. Uitgangspunt van de school is en blijft dat digitale geletterdheid altijd plaatsvindt in samenhang met de andere vakken en de IPC-thema's.

Opleidingen

Wat betreft de mogelijkheden die ICT biedt, zijn leerlingen soms verder dan hun leraren. En die moeten vervolgens ook nog degenen zijn die hun leerlingen wijzen op de consequenties van digitale activiteiten. Hoe lossen we dat op? Strijker: “Omdat digitale geletterdheid doorgaans niet als een apart vak wordt beschouwd, is het de vraag wie de scholing moet verzorgen. Zolang het niet wettelijk verankerd is, zijn opleidingen niet verplicht er aandacht aan te besteden. Overigens is een aantal lerarenopleidingen betrokken bij de ontwikkeling van de leerlijn digitale geletterdheid. Zij willen het leerplankader als uitgangspunt gebruiken bij het aanpassen van hun curriculum.”

9 slo

< Allard Strijker

Meedenken

SLO werkt bij het ontwikkelen van leerlijnen digitale geletterdheid nauw samen met een aantal scholen. Het zijn scholen die zich op dit gebied onderscheiden en profileren als vernieuwend en ondernemend en die er nadrukkelijk op uit zijn hun leerlingen voor te bereiden op een toekomst waarin de computer een steeds belangrijkere rol speelt. Strijker: “We kunnen veel van elkaar leren. Er zijn prachtige praktijkvoorbeelden, waar we graag gebruik van maken en die we met enthousiasme onder de aandacht willen brengen van andere scholen. Hoe lang zijn ze er al mee bezig en op welke punten is behoefte aan aanvullingen of uitbreiding? Hoeveel tijd is ingeruimd, wie hebben de lessen gegeven, hoe is de digitale geletterdheid binnen de lessen vormgegeven, welke materialen zijn gekozen en in welke mate sloten deze materialen aan op de behoeften? Daarnaast willen we ook graag horen hoe ze omgaan met het al dan niet beoordelen van de vaardigheden en het bewaken van samenhang. We willen scholen, secties en leraren graag uitnodigen kennis te nemen van de inhoud van de leerlijnen, het leerplankader en de voorbeeldmaterialen, er op school over te discussiëren, onderdelen ervan in de praktijk uit te proberen en hun ervaringen en voorbeelden met ons te delen. ☒

slo 10

Meer informatie op:

- <http://curriculumvandetoekomst.slo.nl/projecten/digitale-geletterdheid>
 - <http://curriculumvandetoekomst.slo.nl/21e-eeuwse-vaardigheden>
 - <https://www.kennisnet.nl/digitale-vaardigheden>
- of mail naar Allard Strijker, a. strijker@slo.nl

Online workshop

Op Wikiwijs is een ‘online workshop *computational thinking* voor leraren’ te vinden. In een video wordt uitgelegd wordt wat *computational thinking* inhoudt, wat het verschil is met programmeren, hoe leerlingen er tegenaan kijken, voor welke opleidings- en beroepssectoren het relevant is en in hoeverre het belangrijk is dat alle leraren ermee aan de slag gaan. Leraren wordt aangeraden vooral ook met het schoolbestuur te overleggen welke mogelijkheden er zijn en wat je als leraar wel en niet kunt doen. Is er budget? Is er tijd? Past het in de gewenste profilering van de school? Daarnaast laat de workshop op Wikiwijs zien hoe je vanuit een basismodule programmeren steeds meer verdieping aan kunt brengen in de lessen *computational thinking*. Erg handig zijn de voorbeeldlessen. Van lessen over *computational thinking* zonder computer tot complete lesprogramma’s en programmeeromgevingen.

http://maken.wikiwijs.nl/70012/Workshop_Computational_thinking#%21page-1652293

Kunstles in woord en beeld

Woorden schieten weleens te kort om te beschrijven wat belangrijk is in een les beeldend, dans, drama, muziek of cultureel erfgoed. Daarom vulde SLO een serie lesvoorbeelden aan met korte filmpjes. Voor schoolleiders is een handreiking ontwikkeld om cultuuronderwijs sterker te verankeren in de school.

Voor alle leeftijdsgroepen en alle vakdisciplines (beeldend, dans, drama, muziek of cultureel erfgoed) heeft SLO lesvoorbeelden uitgewerkt. Competenties, leerdoelen en beoordelingscriteria zijn erin beschreven. De lesvoorbeelden zijn onlangs verrijkt met beeldmateriaal.

“Het is bedoeld als inspiratie”, zegt Stéfanie van Tuinen, leerplandeskundige bij SLO. “Vooraf de filmpjes tonen aan hoe belangrijk de interactie tussen de leerkracht en de leerlingen is. In alle stappen van het creatieve proces, van oriënteren, onderzoeken en uitvoeren, is de rol van de leerkracht essentieel. Om door te vragen, terug te koppelen, te evalueren en kinderen te helpen de creatieve cyclus steeds weer te doorlopen.”

Muziekles uitgewerkt

Bij een muziekles is bijvoorbeeld te zien hoe leerlingen in groepjes een nieuwe tekst maken voor een liedje dat ze eerder geleerd hebben. Ze verwerken de indrukken die ze hebben opgedaan tijdens een excursie naar het strand, oefenen met elkaar en zingen voor de groep. Een ander lesonderdeel gaat over achtergrondmuziek. De leerkrachten hadden de strandfoto's van de kinderen in een PowerPoint gezet waar zij passende muziek bij moesten zoeken. De eerste stap is oriëntatie: de leerlingen kijken naar verschillende voorbeelden van muziek bij een film. Ze praten over het effect ervan: is het eng of juist grappig? Na deze reflectie moeten ze muziek zoeken die past bij hun gevoel en de belevenissen tijdens de strandexcursie. Op het filmpje is te zien hoe ze overleggen en een muziekfragment van een cd kiezen. 'Bij dit plaatje past drukke en vrolijke muziek, want dat was wat er gebeurde', aldus één van de leerlingen. Ook zelf muziek maken is een lesonderdeel. Na een korte instructie improviseren de leerlingen woeste, maar ook rustige zeemuziek met een klankspel. Vol overtuiging presenteren ze dat aan de klas.

Samenhang met andere vakken

Er zijn ook lesvoorbeelden gemaakt van creatieve vakken in samenhang met bijvoorbeeld Oriëntatie op jezelf en de wereld. Neem de les *Bromautobusfiets-vliegomobil: te land, ter zee, onder de grond en in de lucht*. Met het kernconcept Tijd & Ruimte als uitgangspunt verkennen leerlingen eerst hun eigen omgeving. Hun school, basisschool De Branding in

Den Oever, is omgeven met water en dijken. Een wandeling is de opstap voor het project waarbij leerlingen een voertuig gaan vormgeven, waarmee ze zowel onder de grond, als in de lucht, onder en op het water en op de weg kunnen voortbewegen.

Verankeren in de school

Niet alleen voor leraren maar ook voor schoolleiders heeft SLO een handreiking op posterformaat ontwikkeld, om hen te helpen cultuuronderwijs succesvol te verankeren in de school. Er zijn vier typen scholen beschreven waarin schoolleiders zich kunnen herkennen. Zo kunnen zij een visie op kunst- en cultuuronderwijs ontwikkelen, in samenspraak met het team en andere betrokkenen. Ook het curriculaire spinnenweb, voor het maken van een leerplan kunstzinnige oriëntatie, maakt deel uit van de poster. “Het is belangrijk om als school te checken of je op de goede weg zit en of de doelen van het cultuuronderwijs goed aansluiten bij de visie van de school”, zegt Van Tuinen. “Uiteindelijk moet het allemaal uitmonden in betekenisvolle lessen. Als ik de trotse gezichten van de kinderen zie die het ruisen van de zee en het gieren van de wind in een klankspel hebben laten horen: ja, daar word ik dan blij van.”

Het Leerplankader kunstzinnige oriëntatie, de lesvoorbeelden met de filmpjes en de Handreiking voor schoolleiders zijn te vinden op de website kunstzinnigeoriëntatie.slo.nl

Meer informatie:
Stéfanie van Tuinen, s.vantuinen@slo.nl

11 slo

SLO IS OOK TE VOLGEN VIA FACEBOOK, LINKEDIN EN TWITTER. BLIJF OP DE HOOGTE VAN DE LAATSTE ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN CURRICULUMONTWIKKELING, SLO-ACTIVITEITEN EN PROJECTEN.

COMPANY/SLO
@SLO_nl
SLO.EXPERTISECENTRUM

SLO ondersteunt ontwikkelteams Curriculum.nu

Onder de vlag Curriculum.nu buigen leraren en scholen zich in 2018 in ontwikkelteams over het curriculum van negen leergebieden. SLO ondersteunt de ontwikkelteams bij het actualiseren van de curricula met haar kennis en expertise op het gebied van curriculumontwikkeling.

In de ontwikkelfase staan de volgende leergebieden centraal: Nederlands, Engels, wiskunde/rekenen en Digitale geletterdheid en Burgerschap, Beweging en Sport, Kunst en Cultuur, Mens en Maatschappij en Mens en Natuur, waar techniek onderdeel van wordt.

Meer informatie: <http://curriculum.nu/>

slo 12

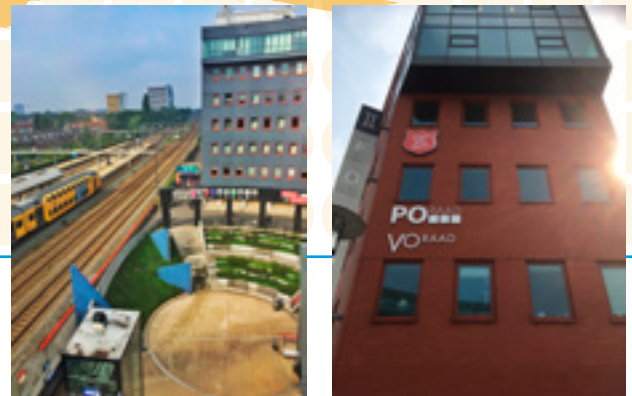
NOV
7

Conferentie Profiteren van evalueren

7 november 2017

Met formatief evalueren krijgen leraren én leerlingen inzicht in het leerproces en onderwijs op maat. Daarom organiseert SLO op 7 november 2017 een conferentie over formatief evalueren in het primair onderwijs. Een dag vol informatie, inspiratie, interessante presentatie, workshops en praktijkvoorbeelden.

<https://events.slo.nl/event/po-conferentie-profiteren-van-evalueren>

SLO verhuist de nevenlocatie Utrecht

Per 1 juli is de bestaande nevenlocatie van SLO in Utrecht verhuisd naar de Aidadreef 4 in Utrecht-Overvecht. Op de nieuwe locatie beschikt SLO niet alleen over vergaderzalen maar ook over zo'n 30 werkplekken voor SLO-medewerkers.

SLO begeeft zich in het nieuwe kantoor tussen onderwijspartners als de PO-Raad, VO-raad en Kennisnet. Deze centraal gelegen plek biedt SLO de gelegenheid om verder invulling te geven aan onze samenwerkingen met strategische partners en scholen uit het hele land. Wij ontmoeten u graag op deze nieuwe locatie en op onze hoofdvestiging in Enschede.

Peil.Natuur en Techniek

2015-2016

Inspectie van het Onderwijs
Ministerie van Onderwijs, Cultuur
en Wetenschap

Het primair onderwijs gepeild

Eind mei 2017 publiceerde de Inspectie van het Onderwijs de rapportage *Peil.Natuur en Techniek* als onderdeel van Peil.onderwijs.

Het rapport geeft inzicht in het aanbod van basisscholen, de prestaties van leerlingen in groep 8 en de trends ten opzichte van de vorige peilingen in 2008 en 2010. Het biedt tal van aanknopingspunten voor een brede dialoog over de inhoud, kwaliteit en het niveau van het onderwijs in Natuur en techniek.

Komende peilingsonderzoeken:

- Bewegingsonderwijs einde basis- en speciaal basisonderwijs (eind 2017)
- Mondelinge taalvaardigheid einde basisonderwijs (eind 2018/begin 2019)
- Engels einde basisonderwijs (voorjaar 2019)
- Mondelinge taalvaardigheid einde speciaal (basis)onderwijs (voorjaar 2019)

Meer informatie:

www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/peil-onderwijs

ANIMATIE

Curriculumontwikkeling in de school

Nederlandse scholen hebben veel vrijheid bij het inrichten van het onderwijs. Dat is een groot goed, maar er komt veel bij kijken. SLO maakte een korte animatie die laat zien welke zaken er toe doen al u binnen uw school werk maakt van een eigentijds en samenhangend curriculum, zoals landelijke kaders, steun van partners binnen de educatieve infrastructuur, ontwerpcapaciteiten van het team enzovoort.

<http://curriculumvandetoekomst.slo.nl/vensters>

13 slo

Nederlands Vakspecifieke trendanalyse 2017

Door: B. van der Leeuw, Th. Meestringa,
G. van Silfhout, J. Smit, M. Hoogeveen,
J. Prenger, M. Langberg, N. Jansma

De trendanalyse Nederlands beschrijft en documenteert voor een aantal onderwijssectoren de stand van zaken op het gebied van het taalonderwijs Nederlands. De publicatie sluit af met een aantal curriculaire uitdagingen voor de komende jaren: meertaligheid en culturele diversiteit, een evenwichtig en samenhangend curriculum, productieve vaardigheden, kennis over taal, literatuur, toetsing en taal in andere vakken

Tekst: Femke van den Berg • Fotografie: ©Jan Scharfman

Persoonlijke ontwikkeling

“Het draait niet alleen om taal en rekenen”

Het is belangrijk dat scholen aandacht schenken aan de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen, vinden Ferre Laevers en Nora Steenbergen-Penterman. “Leerkrachten moeten leerlingen helpen ontdekken wie ze zijn en wie ze willen worden.”

Jonge kinderen ontwikkelen zich in sneltreinvaart. Ze zijn nieuwsgierig, onderzoekend en staan open voor impulsen uit hun omgeving. Ferre Laevers (hoogleraar aan de Katholieke Universiteit Leuven en directeur van het Expertisecentrum Ervaringsgericht Onderwijs) ziet het bij Finn, zijn jongste kleinkind van amper enkele weken oud: “Hoe hij al de omgeving afspeurt en bij momenten zich op een gelaat of voorwerp kan focussen, in uiterste concentratie.”

Laevers toont een filmpje. We zien een peuter die twee andere kinderen een kazoo (een blaasinstrument) overhandigt. Als ze alle drie synchroon op het instrument blazen, ontstaat spontaan een *music band*.

Een vierde kind wil erbij. Hij staat meteen op, neemt de fopspeen uit de mond, rent naar de andere kant van de ruimte, gaat over een obstakel (een bed), grijpt naar een kazoo die op de kast ligt en blaast er al meteen op als hij zich naar het groepje haast. “Dit kind weet wat hij wil. Hij stelt zich een doel en gaat tot actie over. Hij overwint obstakels, is geen speelbal van zijn omgeving, maar bepaalt zelf de koers”, stelt Laevers, met bewondering.

Het hele kind zien

Die *drive* om nieuwe ervaringen op te doen en het heft in eigen handen te nemen, wordt bij veel kinderen

gedurende hun schoolloopbaan minder, signaleert Laevers. Hoe dat komt? “Onder meer doordat scholen zich te zeer op een beperkt gebied concentreren en niet het enorme potentieel van kinderen aanspreken”, denkt hij. “Veel scholen leggen de nadruk op taal en rekenen”, vult Nora Steenbergen-Penterman (projectleider van het Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling van SLO) aan. “Leerkrachten zijn gericht op het ‘halen’ van kerndoelen en eindtermen, uit angst om niet te voldoen aan de Inspectie-eisen.” Laevers en Steenbergen-Penterman pleiten ervoor die focus op (cognitieve) prestaties wat los te laten. “Het onderwijs zou vooral moeten draaien om de brede persoonlijke ontwikkeling van elk uniek kind. Het zou zich in plaats van op geïsoleerde kennis meer op competenties moeten richten”, zegt Laevers. “Daarbij moet men evenveel aandacht besteden aan vakoverstijgende competenties: sociale competentie, zelfsturing en ondernemingszin, exploratiedrang en verbondenheid met zichzelf, anderen, de samenleving, de wereld als geheel.” Steenbergen-Penterman: “Het is belangrijk dat kinderen zicht krijgen op wie ze zijn, wat ze willen en hoe ze zich tot anderen verhouden.”

“Een lage score voor welbevinden en betrokkenheid leidt vaak tot lage prestaties.”

Welbevinden en betrokkenheid

Wat betekent dit voor de dagelijkse praktijk van leerkrachten? Laevers: “Om te weten of we goed bezig zijn, gaan we systematisch na ‘hoe kinderen het maken’. Dat brengt ons bij twee indicatoren: welbevinden en betrokkenheid.”

Welbevinden gaat over hoe iemand zich in een bepaalde situatie voelt in een setting (kinderopvang, onderwijs, et cetera). Het draait om het zichzelf kunnen zijn, spontaneïteit, vitaliteit uitstralen, genieten. Welbevinden geeft aan dat een persoon zich op het sociaal-emotionele vlak goed ontwikkelt. Betrokkenheid is een toestand van hoge concentratie, fascinatie, opgaan in een activiteit. Het is de voorwaarde voor de ontwikkeling van competenties en diep leren.

Ferre Laevers >

Een kind ontwikkelt zich beter als het niet alleen lekker in z'n vel zit, maar bovendien erg geconcentreerd bezig is. “Dan is het gemotiveerd en komen de ontwikkelingsdomeinen die we in het onderwijs doorgaans zo belangrijk vinden tot bloei: de grove en fijne motoriek, wiskundig en logisch denken, taalvaardigheid, begrijpen van de fysieke en sociale wereld, wiskundig en logisch denken, maar ook zelfsturing en ondernemingszin”, somt Laevers op. “Ontbreken welbevinden en betrokkenheid dan stagneert ontwikkeling en leidt dat in een schoolcontext onvermijdelijk tot lagere prestaties en later soms ook tot zittenblijven en schooluitval.”

“Een kind ontwikkelt zich beter als het lekker in z'n vel zit.”

Laevers pleit ervoor om al op de lerarenopleidingen veel (meer) aandacht te besteden aan hoe leerkrachten het welbevinden en de betrokkenheid van hun leerlingen kunnen verhogen. “Als ze daarin slagen, levert dat uiteindelijk niet alleen winst op voor individuele kinderen, maar ook voor de maatschappij, die dan immers te maken krijgt met minder problematisch gedrag, mentale problemen en met meer competente burgers.”

Procesgericht kindvolgsysteem

Laevers vertelt dat er goede hulpmiddelen zijn ontwikkeld die leerkrachten helpen te observeren hoe het staat met het welbevinden en de betrokkenheid van ieder kind in de groep. “Zo vormt een eenvoudige vijfpuntenschaal de kern van het procesgerichte kindvolgsysteem dat sinds kort als ‘LOOQIN’ in een digitale vorm beschikbaar is voor het basisonderwijs.

©Ferre Laevers

Fotografie: ©Jan Steenbergen

< Nora Steenbergen-Penterman

in de omgeving uitdagingen en belemmeringen, die de ontwikkeling frustreren en waarmee je dus als leerling - en ook later in je leven - moet leren omgaan.”

Gespreksplaten

De afgelopen jaren ontwikkelde het Informatiepunt verschillende gespreksplaten, die gratis te downloaden zijn van de website www.talentstimuleren.nl. Met behulp van deze ‘placemats’ kunnen leerling en leerkracht in beeld brengen wat talenten, kwaliteiten, uitdagingen en belemmeringen zijn en waar de leerling extra ondersteuning of uitdaging nodig heeft. “Als een leerling dat weet, kan hij zichzelf beter sturen en goede keuzes maken. Hij leert dan steeds beter hoe hij zelf kan investeren in zijn eigen ontwikkeling”, zegt Steenbergen-Penterman. “De uitdaging is voor elke leerling om te ontdekken hoe hij dit kan doen op een manier die bij hem past en die aansluit op mogelijkheden in zijn omgeving. Op die manier kan hij betekenisvol zijn, voor zichzelf en voor anderen.” Iedere gespreksplaat zoomt in op een ander aspect van persoonlijke ontwikkeling. Zo is er eentje die vooral gaat over de mogelijkheden die leerlingen zien voor zichzelf: wat willen zij, kunnen zij, doen zij? Een andere focust op het ontdekken van de eigen talenten en leervoorkeuren. En er zijn bijvoorbeeld placemats over het ontwikkelen van talenten: hoe doe je dat?

“Leerlingen kunnen dan gericht aan de slag met vaardigheden die zij willen ontwikkelen.”

Poster DVO

Om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften en interesses van alle leerlingen, heeft SLO ook een kader ontwikkeld met (denk)vaardigheden. Bij dit ‘kader voor ontwikkeling’ is onlangs een overzicht van ‘Doelen en Vaardigheden voor Ontwikkeling’ (een poster op A2-formaat) geformuleerd. “De poster dient als hulpmiddel om persoonlijke leerdoelen te stellen met leerlingen bij een (denk)vaardigheid, zoals communiceren, creatief denken, ICT-vaardigheden, zelfsturing, denken over denken, motivatie, samen leren, zelfinzicht, analytisch denken en kritisch denken”, vertelt Steenbergen-Penterman: “Leerlingen kunnen dan gericht aan de slag met vaardigheden die zij willen ontwikkelen.” Laevers: “Als kinderen ervaren dat ze hun leerproces mee mogen aansturen, zijn ze gemotiveerder en zullen zij beter leren.” ☺

Leerkrachten kunnen dit hulpmiddel gebruiken om drie keer in de loop van het jaar hun leerlingen te screenen.” Blijkt uit de screening van een kind een lage score voor welbevinden en/of betrokkenheid, dan gaat de leerkracht na waarom dat zo is en welke interventies nodig zijn. Hij kijkt goed wat het kind nodig heeft en past het onderwijs daarop aan. “Hij kan bijvoorbeeld investeren in een positief groepsklimaat en/of in een rijke leeromgeving. Of hij zorgt dat er meer ruimte is voor initiatief en samen leren. Ook voldoende afwisseling in de activiteiten, werkelijkheidsnabije opdrachten en aandacht voor expressie kunnen zorgen dat de betrokkenheid en het welbevinden toenemen - en daarmee ook de output van het onderwijs”, aldus Laevers.

Talent in ontwikkeling

Het is daarnaast essentieel dat de leerkracht met de leerling in gesprek gaat over diens persoonlijke ontwikkeling. Welke doelen stelt het kind? Hoe kan hij zichzelf motiveren om die doelen te bereiken? Om leerkrachten hierbij te helpen, ontwikkelde het Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling samen met Albert Kaput het model *Talent In Ontwikkeling*. “Uitgangspunt is dat ieder kind ter wereld komt met talenten en mogelijkheden om verder te ontwikkelen”, zegt Steenbergen-Penterman. “Op dit ontwikkelingsproces zijn allerlei factoren van invloed. Zo kunnen persoonlijke kwaliteiten bijdragen aan een positieve ontwikkeling, net zoals kansen in de omgeving. Daarnaast zijn er zowel op het persoonlijke vlak als

slo 16

Meer weten?

- www.cego.be: Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs in België.
- www.ervaringsgerichtonderwijs.nl.
- www.talentstimuleren.nl: interactieve website van het Informatiepunt met o.a. informatie, praatplaten, DVO-poster en een agenda van conferenties en bijeenkomsten.
- En het **YouTube-kanaal** van het Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling met praktijkvoorbeelden en edutalks.

“Kijk eens bij elkaar in de keuken”

De overgang van het basisonderwijs naar het vmbo verloopt voor rekenen-wiskunde niet altijd even soepel. Welke knelpunten ervaren leraren? Welke oplossingen zijn er mogelijk?

Sebastiaan van Beem is leerkracht in groep 8 van OBS De Wijzer in Beneden-Leeuwen én geeft rekenlessen aan alle vmbo-niveaus van het Pax Christi College in dezelfde gemeente. “Brugklassers komen niet allemaal met dezelfde rekenbagage de school in”, merkt hij. “De diversiteit aan strategieën die kinderen hebben geleerd is groot. De ene leerling lost een deelsom op met een staartdeling, de ander gebruikt een haakdeling. Voor de meesten blijkt het moeilijk om van aanpak te switchen. Ze beheersen ‘rekenoefjes’, maar begrijpen niet altijd wat ze doen.” Het is een uitdaging om al die verschillende leerlingen op maat te bedienen, vindt hij.

Onderzoek

Vmbo-docenten willen graag weten hoe het rekenen in het basisonderwijs is aangeleerd, zodat ze daarop kunnen afstemmen, ervaart Van Beem. “Leerkrachten zijn vooral geïnteresseerd in wat brugklassers op verschillende vmbo-niveaus moeten kennen en kunnen.” Dit blijkt ook uit onderzoek van SLO en wiskundeverenigingen NVvW en NVORWO¹. Hieruit komt bovendien naar voren dat de meeste knelpunten in de doorstroming van basisonderwijs naar vmbo zich voor rekenen-wiskunde voordoen bij de overstap naar vmbo-bb en -kb. Leerlingen hebben hiaten op verschillende rekenonderdelen: automatiseren/basisvaardigheden (‘tafels’), breuken, procenten, metriek stelsel. Van Beem: “Ze hebben bijvoorbeeld geen idee wat de relatie tussen kilogram en gram is.”

Referentieniveaus en passende perspectieven

Anneke Noteboom, leerplanontwikkelaar bij SLO met als specialisatie rekenen-wiskunde, vertelt dat er al veel is ondernomen om de overgang te versoepelen. “Denk aan de invoering van de referentieniveaus, bedoeld om de doorgaande lijn te verstevigen en de resultaten te verbeteren.”

Noteboom signaleert dat de referentieniveaus de communicatie tussen primair en voortgezet onderwijs vergemakkelijkt hebben, omdat voor leraren duidelijker is wat leerlingen wanneer moeten kennen en kunnen. Tegelijkertijd ziet ze dat het streefniveau 1S door te weinig leerlingen (44-45 procent in 2016) wordt gehaald. “Van de groep die het niet haalt, gaat een deel naar vmbo-t. Daar wordt wel verwacht dat ze 1S beheersen. Ook dat is natuurlijk een knelpunt.” Voor leerlingen die op twaalfjarige leeftijd niet het fundamentele niveau 1F halen, moeten keuzes gemaakt worden in het onderwijsaanbod.

Binnen het SLO-project *Passende perspectieven* zijn voor het (speciaal) basisonderwijs, praktijkonderwijs en vmbo doelenlijsten en leerroutes ontwikkeld die leraren hierbij helpen.

Samenwerkingsprojecten

Om de drempels te slechten, zijn nog meer oplossingen denkbaar. “Het belangrijkste is dat er meer overleg komt tussen primair en voortgezet onderwijs. Je moet van elkaar weten waar je zit op de leerlijn”, stelt Van Beem. “Het helpt als basisscholen en vmbo-scholen rekencoördinatoren aanstellen, een warme overdracht organiseren, structureel overleggen en samen de verantwoordelijkheid nemen voor een goede aansluiting”, vult Noteboom aan. Ze adviseert leraren om bij elkaar ‘in de keuken te kijken’. “De basisschool kan van het vmbo leren over vakdidactiek. Bijvoorbeeld hoe leerlingen hun oplossingsstrategieën inzichtelijk kunnen maken door hun denkstappen uit te schrijven. Vmbo-docenten kunnen veel opsteken van de manier waarop basisschoolleerkrachten differentiëren en leerlingen laten samenwerken.” Van Beem: “Ook kunnen ze van elkaar leren hoe je leerlingen laat zien wat het nut van rekenen is voor de praktijk. Dát motiveert.”

Rekenschrift

Anneke vertelt dat er diverse goed functionerende samenwerkingsverbanden bestaan. Zo hebben scholen in Neede, Haaksbergen en Eibergen een gezamenlijke rekenwerkgroep in het leven geroepen, die ongeveer drie à vier keer per jaar bijeenkomt, een jaarlijkse studiedag organiseert en het ‘reken-schrift’ introduceerde dat met de basisschoolleerlingen meegaat naar het voortgezet onderwijs. V(mb)o-docenten krijgen dankzij dit schrift snel inzicht in wat leerlingen kunnen, hoe ze het geleerd hebben (strategieën) en waar problemen zitten.

Conferenties

In het najaar van 2016 konden leraren uit po en vmbo elkaar ontmoeten tijdens een conferentie over rekenen-wiskunde. “Er was aandacht voor het versterken van de doorgaande leerlijnen, passende perspectieven en praktijkvoorbeelden van samenwerking”, zegt Noteboom. Wegens succes wordt de conferentie op 29 september herhaald in Rotterdam.

 Meer informatie: Anneke Noteboom, a.noteboom@slo.nl

17 slo

¹ Nederlandse Vereniging van Wiskundeleraren en Nederlandse Vereniging voor de Ontwikkeling van het Reken-Wiskunde Onderwijs.

Tekst: Carolien Nout • Fotografie: ©Jan Scharthman

Curriculumspiegel 2017:
trends en uitdagingen voor curriculumontwikkeling

Onderwijsprofessionals op zoek naar de balans

Wie werkt aan een curriculumontwikkeling - en dat gebeurt op veel plaatsen binnen en buiten de school - heeft inzicht in en overzicht nodig van het curriculum. De Curriculumspiegel 2017 geeft een duidelijk beeld van de stand van zaken met onderbouwde analyses van de inhoudelijke uitdagingen waar het onderwijs voor staat. Dat biedt houvast bij het maken van keuzes. Wilmad Kuiper en Elvira Folmer van SLO zoomen in op twee actuele curriculumthema's: Toetsing en Samenhang.

“Het woord spiegel zegt het al: deze publicatie laat een totaaloverzicht zien en geeft een duiding van de ontwikkelingen rond vakken en onderwijsthema's”, zegt Wilmad Kuiper, hoofd onderzoek & advies van SLO. “Het doel is tweeledig: aan de ene kant willen we

inzicht geven in de stand van zaken op het terrein van curriculumontwikkeling. Aan de andere kant schetsen we een duidelijk beeld van cruciale uitdagingen. SLO, als expertisecentrum, doet dit in samenspraak met betrokken partners uit het onderwijs.”

Balans tussen ruimte en houvast

Als er iets duidelijk is geworden uit de discussie na het advies van het Platform Onderwijs 2032 is dat het curriculum leeft. Het leerplan is toe aan modernisering, om leerlingen de juiste bagage mee te geven die ze nodig hebben voor hun werk en leven in de nabije toekomst. Overladen en versnipperde onderwijsprogramma's hebben baat bij een update. Kuiper: "Het gaat om een systematisch gesprek dat je moet voeren, met alle betrokkenen bij het onderwijs. Het is een zoeken naar de balans. Zo is de overheid traditiegetrouw terughoudend met het precies voorschrijven van leerdoelen of lesprogramma's. Maar er is wel meer druk op toezicht en toetsing, aan de achterkant. Het gaat bij de vernieuwing van het curriculum dus ook om het vinden van een goed evenwicht. Voor de grote thema's binnen het onderwijs en een aantal vakgebieden hebben wij in de Curriculumspiegel 2017 geanalyseerd hoe je aan die balans kunt werken. Onze analyses zijn gebaseerd op literatuuronderzoek en gesprekken met diverse onderwijsprofessionals. Op die manier formuleren wij waar de uitdagingen liggen.

“Curriculumspiegel is er om scholen en leraren te inspireren zodat zij zich verder kunnen ontwikkelen.”

Breed en smal: als in de letter T

In de Curriculumspiegel 2017 is Samenhang één van de thema's. "Vergeleken met de Curriculumspiegel 2015 zien we dat scholen en leraren meer zoeken naar samenhang", zegt Elvira Folmer, coördinator leerplanevaluatie bij SLO. "Leerlingen die kennis en vaardigheden vanuit verschillende vakken met elkaar combineren zijn beter in staat om multidisciplinaire vraagstukken op te lossen. Interdisciplinair onderwijs is in het hoger onderwijs veel gewoner. Wetenschapper Robbert Dijkgraaf wijst op het belang van het T-profiel: een diep verankerde disciplinaire poot met daarop een breed oriënterende dwarsbalk. Dat betekent leerlingen opleiden met een brede kennis van meerdere vakgebieden in combinatie met verdieping in een bepaald vakgebied."

Meer samenhang kan de overlap tussen losse vakken tegengaan en dat scheelt de toch al druk bezette leraar veel tijd. Dat geldt zowel voor het primair als het voortgezet onderwijs. Het leren wordt betekenisvoller als leerlingen begrijpen hoe vakken en domeinen met elkaar samenhangen en dat komt de motivatie ten goede en levert uiteindelijk betere leeropbrengsten op.

Download de Curriculumspiegel 2017

De tweede editie van de Curriculumspiegel is in september 2017 verschenen. Het rapport bestaat uit een generieke en een vakspecifieke trendanalyse. Het eerste, generieke deel gaat over thema's in relatie tot het curriculum zoals Richting en ruimte, Maatwerk, ICT, Curriculumontwikkeling op schoolniveau en Maatschappelijke vorming. Ook de twee hierboven besproken thema's Toetsing en verantwoording en Samenhang maken er deel van uit. Beschrijvingen en analyses van trends, knelpunten en uitdagingen laten zien wat er voor ieder thema speelt.

Het tweede meer specifieke deel van de Curriculumspiegel gaat over vakken en vakgebieden; met een beschrijving van waar het volgens de landelijke leerplankaders over zou moeten gaan, de manier waarop deze doelen in de praktijk gehaald worden en tot welke resultaten dat leidt. Hierin komen Nederlands, klassieke talen, MVT, Rekenen/wiskunde, Kunst en cultuur, Mens en maatschappij, Natuur en techniek, Bewegingsonderwijs en sport en Beroepsgerichte vakken aan bod. De Curriculumspiegel 2017 (en ook die van 2015) zijn te downloaden op: <http://curriculumvandetoekomst.slo.nl/curriculumspiegel..>

Zo stellen wetenschappers op basis van gesprekken met leraren, didactici en onderwijsonderzoekers in het Manifest Nederlands op school (2016) dat meer samenhang in het taal- en literatuuronderwijs kan zorgen voor betere resultaten en het vak aantrekkelijker en betekenisvoller wordt. Zij gaan uit van integratie van kennis en vaardigheden, en een betere samenhang tussen de domeinen (lezen, schrijven, spreken, luisteren, literatuur en kennis over taal). Op andere vakgebieden ontstaan nieuwe, samengestelde leergebieden, zoals het vak Big History. Folmer: "Het gaat hier om meer samenhang tussen de deeldomeinen en vaardigheden binnen een vak, maar ook om vakoverstijgend, thematisch onderwijs. Ook samenhang in het leren binnen en buiten de school staat in de belangstelling, evenals het denken in doorlopende leerlijnen over de verschillende onderwijssectoren heen."

Uitvoering knelt

Als iedereen het zo belangrijk vindt, waarom is meer samenhang dan toch zo moeilijk te realiseren? Daarvoor zijn verschillende oorzaken. Leraren die werken aan vakvernieuwing kijken logischerwijs meer naar hun eigen vak dan naar dat van hun collega's. Concrete aanknopingspunten om samenhang tot stand te brengen ontbreken: er zijn geen doelen voor

beschreven. Lesmateriaal of toetsen zijn nog onvoldoende beschikbaar en zullen moeten worden ontwikkeld, dus dat is tijdrovend. Folmer wijst erop dat examinering nog steeds per vak is georganiseerd, dus ook dat stimuleert niet om ermee aan de slag te gaan. Zij benadrukt - wetend dat discussie over het curriculum nog al eens leidt tot zwart-witstellingen - dat vakdisciplines net zo goed belangrijk blijven: "Samenhang betekent beter afstemmen op elkaar en niet automatisch dat je 100% moet integreren; afzonderlijke vakken worden niet per definitie losgelaten. Het gaat erom dat leerlingen de samenhang ervaren en dat kun je op verschillende manieren bereiken. Wij adviseren om kleine stappen te zetten in die ontwikkeling." Wat verder kan helpen bij een betere samenhang is het ontwikkelen van interdisciplinaire leerplankaders, lesmateriaal en vormen van toetsing en examinering die recht doen aan domeinoverstijgende en vakoverstijgende programma's. De expertise van SLO is daarbij natuurlijk belangrijk maar, zo voegt Folmer toe: "Wij willen ook graag de goede en inspirerende voorbeelden in het onderwijs laten zien en uitdragen. Er gebeurt zo veel op scholen waar anderen iets aan kunnen hebben!"

Toetsing moet meer volgend zijn

Toetsing en Verantwoording is een ander thema in de Curriculumspiegel 2017. Kuiper ziet daar een duidelijke trend: "Als je het onderwijs ziet als een gebouw, dan zitten de landelijke leerplankaders en de concretisering daarvan aan de voorkant; alles wat te maken heeft met summatieve toetsing, examinering en verantwoording aan de achterkant. Er is een sterke verbinding tussen die twee delen, maar het is niet goed als de achterkant de voorkant te sterk bepaalt. Toetsing en examinering moeten juist meer meebewegen met de ontwikkeling van het curriculum."

In de Curriculumspiegel is te lezen waarom die balans tussen het curriculum en de toetsing scheef groeit. Doelen en inhoud van leerprogramma's zijn vaak te vaag of niet specifiek. Dat geeft leraren en toetsmakers weinig houvast. Een oplossing zou zijn om eerst concreter te maken wat leerlingen moeten kennen en kunnen. Ook als het gaat om vakgebieden of vaardigheden die niet zo gemakkelijk valide of objectief te meten zijn. Voor nieuwe, geïntegreerde vakken zou de inhoud eveneens het vertrekpunt moeten zijn en komt de toetsing erna.

Kuiper: "Ons idee is dat er niet meer toetsing en examinering nodig is maar dat het anders en het beter zou kunnen. Dat betekent meer aandacht voor kwaliteitsborging van toetsen. Dus meer formatief en

minder summatief toetsen.. De centrale toetsing (eindexamens) zou minder prominent moeten zijn dan de schoolexamens."

Er is in het onderwijs veel belangstelling voor formatief evalueren. Dat merken de medewerkers van SLO bijvoorbeeld goed op bijeenkomsten die zij over dit onderwerp organiseren. Toetsen als ondersteuning van het leerproces en het ontwikkelen van een feedbackcultuur worden ook vanuit OCW met beleid ondersteund. Kuiper tekent erbij aan dat summatief evalueren even goed belangrijk blijft en het niet een kwestie van of/of is.

Bij alle punten gaat het vooral om de balans, betoogt hij. Om die balans te bereiken moet er fors worden geïnvesteerd in de professionele ontwikkeling van leraren en schoolleiders, bijvoorbeeld in de opleiding en nascholing. "Individueel en in teamverband, in leernetwerken is er veel te bereiken. Ik denk dat het belangrijk is dat scholen meer houvast krijgen, in de vorm van heldere en toetsbare leerdoelen, zonder echter de zaak dicht te timmeren."

"Wij horen de vraag 'Hoe dan?' het vaakst van scholen en leraren."

Ontwikkeling staat niet stil

Leraren, schoolleiders, schoolbesturen, leerlingen en ouders vinden het belangrijk om door te gaan met de vernieuwing van het landelijke curriculum voor het primair en voortgezet onderwijs. Folmer ervaart dat in haar contacten met deze betrokkenen. "Wel horen wij de vraag 'Hoe dan?' het vaakst van scholen en leraren. Ook schoolnetwerken zitten met vragen over de praktische uitwerking. Als SLO willen wij hen niet alleen ondersteunen met de Curriculumspiegel, maar ook inspireren zodat zij zich verder kunnen ontwikkelen." Kuiper voegt toe: "De rode draad in de Curriculumspiegel is niet voor niets verdere professionalisering. Daar staat of valt het mee. Er is op dit punt een wereld te winnen!" ☒

Meer informatie:

Elvira Folmer, e.folmer@slo.nl of

Wilmad Kuiper, w.kuiper@slo.nl

Ontwikkeling leerling is meer dan cijfers alleen

In het voortgezet onderwijs wordt er al volop mee geëxperimenteerd: formatief evalueren. Scholen willen leerlingen niet meer alleen toetsen op cijfers, maar hen verantwoordelijker maken voor hun eigen leerproces. Ook in het basisonderwijs is deze ontwikkeling gaande. SLO onderzoekt samen met experts welke initiatieven er al zijn en welke ondersteuning basisscholen hierbij nodig hebben. In november wordt een inspirerende conferentie over formatief evalueren in het basisonderwijs gehouden.

Formatief evalueren draait om het zichtbaar maken van het leren van de leerling, zowel voor de leerling zelf als voor de leerkracht. Met specifieke leeractiviteiten wordt bepaald waar de leerling staat ten opzichte van een leerdoel. Leeraar en leerling stemmen hier hun vervolgaanpak op maat op af. “Het doel is om inzicht in de groei van de leerling te krijgen”, zegt Marjo Berendsen, leerplanontwikkelaar Kunst en Cultuur bij SLO. “Wat wil of moet hij leren en hoe kan dat doel bereikt worden? Het gaat erom leerlingen meer eigenaar te maken van hun eigen leerproces, zodat ze daar bewuster mee bezig zijn. In het voortgezet onderwijs wordt hier al veel mee geëxperimenteerd. SLO heeft samen met de VO-raad twee leernetwerken formatief evalueren opgezet voor vo-scholen en mogelijk is zo iets ook interessant voor het primair onderwijs.”

Ontwikkeling van het kind

In het primair onderwijs groeit de belangstelling voor formatief evalueren. Leraren zoeken een manier om beter zichtbaar te maken hoe leerlingen zich ontwikkelen. Zo zijn er scholen die werken met portfolio's en coachgesprekjes voeren met leerlingen. “De afgelopen jaren heeft de nadruk gelegen op opbrengstgericht werken, met veel aandacht voor de scores op het gebied van taal en rekenen”, zegt Berendsen. “Bij formatief evalueren kijken we meer naar persoonlijke ontwikkeling. Voor wereldoriëntatie, kunstzinnige oriëntatie en natuur en techniek geven scholen bijvoorbeeld vaak geen beoordelingen met punten. Het gaat erom inzicht te krijgen in de vraag of een leerling de stof begrijpt en vaardigheden kan toepassen.”

Generiek opgeleide leraren

De uitgangspunten van formatief evalueren zijn in het primair en voortgezet onderwijs hetzelfde, maar de uitvoering verschilt. Dat komt onder andere door de leraren. In het basisonderwijs werken generiek

opgeleide leraren en in het voortgezet onderwijs werken vakdocenten. Berendsen: “Vakdocenten hebben voor hun eigen vak helder wat de doelen zijn. Bij taal en rekenen in het primair onderwijs zijn die doelen ook heel duidelijk, maar voor de andere vakgebieden, zoals kunstzinnige oriëntatie, vinden leraren het moeilijker te bepalen. Leerkrachten vinden het soms lastig om bij die vakken de lesmethodes los te laten en werkvormen te bedenken die geschikt zijn voor formatief evalueren.”

Conferentie in november

SLO verkent dit jaar samen met experts van hogescholen en onderwijsbegeleidingsdiensten wat er rond formatief evalueren in het primair onderwijs onderzocht is en wat er op dat gebied al gebeurt. Welke pilots lopen er, welke literatuur is er beschikbaar en welke ondersteuningsvragen hebben scholen? In september vindt een expertmeeting plaats, om de stand van zaken te inventariseren. Op 7 november is er vervolgens een grote praktijkgerichte conferentie, *Profiteren van evalueren in het primair onderwijs*. Hier zijn belangstellende scholen van harte welkom.

Prestentaties en workshops

Tijdens de conferentie zijn er twee keynote speakers: lector Jos Castelijn van Hogeschool De Kempel en lector Kelly Meusen van Hogeschool HZ. Zij gaan in op wat formatief evalueren inhoudt en laten zien welke positieve effecten het heeft op het leren van kinderen in het primair onderwijs. Daarnaast zijn er interessante presentaties en workshops, met praktijkvoorbeelden en concrete werkvormen. Deze zijn er ook voor specifieke vakken als taal, rekenen en kunstvakken. ☐

☐ Meer informatie en aanmelden op:
<https://events.slo.nl/event/po-conferentie-profiteren-van-evalueren>,
of mail naar Marjo Berendsen: m.berendsen@slo.nl.

“Natuur en techniek verdient meer aandacht”

Eind vorig jaar werd TIMSS gepubliceerd, het internationale onderzoek naar kennis en vaardigheden van leerlingen in groep 6, op het gebied van rekenen-wiskunde en natuurwetenschappen. Daaruit bleek dat Nederland voor beide vakgebieden weer minder goed scoort dan de afgelopen jaren. Het ministerie van OCW vroeg SLO om te onderzoeken waar die daling vandaan komt.

Elke vier jaar onderzoekt TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) hoe leerlingen van groep 6 scoren op het gebied van rekenen-wiskunde en natuurwetenschappen. Nederland doet al twintig jaar mee aan dit steekproefonderzoek. “Voor natuurwetenschappen zien we, met uitzondering van 2011, een dalende trend in onze scores”, vertelt Marja van Graft, leerplanontwikkelaar bij SLO. “We doen het nu slechter dan in 2007 en minder goed dan omliggende landen. Dat baart het ministerie zorgen, omdat techniek één van de aandachtspunten is. Bovendien is extra geïnvesteerd in het verbeteren van vaardigheden op het gebied van natuurwetenschappen, maar we zien dat in het onderzoek niet terug. Daarom werd ons gevraagd om verdiepend onderzoek te doen naar de achterliggende oorzaken.”

Jongens scoren minder goed

Van Graft voerde het onderzoek uit voor het onderdeel natuurwetenschappen. De gemiddelde score van leerlingen op dit gebied is gedaald. “Opvallend is dat vooral jongens slechter zijn gaan scoren op het gebied van natuurwetenschappen”, zegt Van Graft. “Ze zitten nu voor het eerst in twintig jaar op hetzelfde niveau als meisjes, terwijl ze het voorheen juist beter deden. Leerlingen presteren beter op het domein levende natuur, biologie, dan op niet-levende natuur. Op het gebied van levende natuur zakken de meisjes wel iets, maar blijven ze redelijk stabiel. Voor het eerst in twintig jaar liggen de prestaties van jongens voor biologie onder de prestaties van de meisjes. We weten niet hoe dat komt.”

Gebrek aan tijd en aandacht

Ook opvallend is dat slechts 3% van de kinderen excellent scoort, lager dan in omliggende landen. “Gelukkig scoort ook maar 3% heel laag, maar de prestaties van de middenmoot dalen ook”, zegt Van Graft. “Kinderen van allochtone afkomst presteren gemiddeld evenmin goed. We zien ook dat de scores afhangen van de instelling van een school. Als de school de lat hoog legt, dan stijgen de prestaties. Meer prestatiegerichtheid bij Natuur en techniek zou kunnen helpen om de scores te verbeteren.

In de praktijk is het echter voor veel scholen lastig om voldoende aandacht te besteden aan Natuur en techniek. Ze willen wel, maar vaak ontbreekt de tijd. Ook gaat er veel aandacht naar taal en rekenen, waardoor Natuur en techniek er soms bij inschiet. Bovendien vinden veel leraren natuurwetenschappen een moeilijk vak om te geven. Nascholing en verbetering van lesmethoden kan leraren helpen.”

Enthousiaste leerlingen

Van Graft vindt het belangrijk dat scholen veel aandacht besteden aan Natuur en techniek. Kinderen moeten leren over voeding, klimaat, biologie, dieren en technologische ontwikkelingen. “Het is van belang voor hun brede ontwikkeling én ze vinden het ontzettend leuk om met deze onderwerpen bezig te zijn”, zegt ze. “In natuur- en techniekprojecten komen bovendien vaak vaardigheden naar boven die je niet ziet van achter een lesboek. Denk aan initiatief nemen, doorzetten en creativiteit. Het mooie is: leerlingen hebben ook taal en rekenen nodig in deze projecten.”

Aanbevelingen voor verbetering

Van Graft heeft in haar onderzoek een groot aantal aanbevelingen opgenomen. Zo adviseert ze scholen om voor Natuur en techniek een gelijkwaardig aanbod naast taal en rekenen te ontwikkelen, dat net zo zwaar meetelt. “Daarnaast is het belangrijk om vakken te integreren”, zegt ze. “Natuur en techniek is goed te integreren met taal- en rekenonderwijs. Deze integratie zou ook in de lerarenopleiding een vaste plek moeten krijgen. Ook zou de schoolleiding leraren ondersteuning moeten geven om dit onderwijs goed vorm te geven. Het is heel belangrijk dat er iets gebeurt. Onze kinderen mogen niet op achterstand komen. We moeten die dalende trend in prestaties omdraaien.”

Meer informatie: Marja van Graft, m.vangraft@slo.nl. De verkenning is binnenkort te downloaden.

Fotografie: ©Jan Scharfman

Elke school een eigen curriculumcoördinator!

Wat is de moeite waard om te leren aan een nieuwe generatie leerlingen in Nederland? Die vraag houdt de onderwijswereld al een tijd bezig. Leraren, schoolleiders, bestuurders, vakverenigingen, politici en anderen praten hierover in het kader van Onderwijs2032. Ook SLO draagt bij aan dit debat. Opvallend tot nu toe is - in mijn ogen - hoe moeilijk het is om aan de inhoud toe te komen.

Er lijkt consensus dat de kerndoelen actueler moeten en dat leraren de ruimte in de vormgeving van het curriculum niet als zodanig ervaren, maar een inhoudelijk gesprek hierover komt moeilijk op gang. Het debat lijkt tot nu toe vooral te draaien om de vraag wie precies over het curriculum gaat. Wanneer we het gehele curriculum tegen het licht gaan houden, speelt vaak een bezorgdheid voor het behoud van het eigen vak, de eigen sector of een eigen thema. En dat terwijl we juist zeggen graag te willen werken aan een toekomstbestendige inhoud van het onderwijs. Hopelijk neemt het onderlinge vertrouwen tussen alle betrokkenen toe, zodat we de komende periode aan die inhoud kunnen gaan werken.

In de tussentijd denken we bij SLO na over de voorwaarden voor een succesvolle ontwikkeling van het curriculum. Uit onderzoek weten we dat voldoende curriculumkennis op scholen een voorwaarde is voor het slagen van innovaties daarin. Het curriculum bestaat immers uit zowel een set van landelijke doelen en afspraken over de inhoud van het onderwijs als uit curriculumkeuzes door leraren en schoolleiders op elke school. Op elke school maken leraren, schoolleiding en schoolbestuur keuzes over bijvoorbeeld het profiel van de school, de inzet van leermiddelen en toetsen. Allemaal keuzes die effect hebben op de vormgeving van het curriculum. Op basis waarvan maken leraren en schoolleiders deze keuzes? Het liefst natuurlijk op basis van gefundeerde kennis over en inzichten in wat wel en niet werkt.

Het is bijvoorbeeld bekend dat curriculumontwikkeling om aanpassing van toetsing vraagt. Scholen kunnen hier - binnen landelijke kaders - zelf in sturen. We weten ook dat leraren tijd nodig hebben om zich curriculuminnovaties eigen te maken en daarbij steun van schoolleiders en collega's goed kunnen gebruiken.

Hoe mooi zou het zijn als elke school een eigen curriculumcoördinator heeft die collega's kan gidsen en ondersteunen! Een leraar die kan adviseren hoe de samenhang tussen vakken vergroot kan worden, of een leraar die andere leraren op school kan coachen om de aanwezige ruimte in het curriculum te benutten?

Los van alle politieke en bestuurlijke vraagstukken lijkt mij dit iets wat we in Nederland moeten willen. Als elke school een eigen curriculumcoördinator heeft, vergroten we de kans dat innovaties in het curriculum écht slagen. Deze lerarenexperts kunnen ook een belangrijke rol spelen in het regionaal of landelijk zichtbaar maken van succesvolle schoolvoorbeelden. Die voorbeelden kunnen we dan weer gebruiken bij de continue ontwikkeling van de landelijke doelen en afspraken over het curriculum.

Dit alles kost natuurlijk geld. We moeten scholing ontwikkelen, schoolbesturen stimuleren deze taak te faciliteren, leraren mogelijkheden bieden zich hierin te ontwikkelen, et cetera. Maar ik ben ervan overtuigd dat deze investering zichzelf terugbetaalt. Als we het curriculum gaan ontwikkelen, dan willen we toch ook dat de beoogde innovaties gaan werken in de praktijk?

Sanne Tromp, directeur innovatie

Heb je ideeën over hoe het takenpakket van een curriculumcoördinator op school eruit moet zien of wat voor scholing nodig is? Laat het me weten op s.tromp@slo.nl.

Fotografie: ©Shutterstock

Werk mee in de ontwikkelteams van Curriculum.nu

In de ontwikkelteams van Curriculum.nu werken leraren en schoolleiders aan de herziening van het landelijk curriculum voor het primair en voortgezet onderwijs. Zij ontwikkelen bouwstenen waarin per vakgebied staat wat leerlingen moeten kennen en kunnen in verschillende fasen van hun onderwijsloopbaan, zodat ze uitgroeien tot volwassenen die hun steentje bijdragen aan de samenleving, economisch zelfstandig zijn én met zelfvertrouwen in het leven staan.

In teams wordt in vier sessies van drie dagen gewerkt aan de vakgebieden burgerschap, digitale geletterdheid, Engels, Nederlands, rekenen/wiskunde, bewegen & sport, kunst & cultuur, mens & natuur (incl. techniek) en mens & maatschappij. De ontwikkelteams worden gekoppeld aan minimaal zes ontwikkelscholen die voor toetsing en inbreng vanuit de praktijk zorgen. Curriculum.nu is een gezamenlijk initiatief van de Onderwijscoöperatie, PO-raad, VO-raad, AVS, LAKS en Ouders & Onderwijs.

Wilt u een bijdrage leveren, kijk dan op www.curriculum.nu. U kunt inschrijven van 18 september tot en met 6 oktober 2017.

curriculum.nu